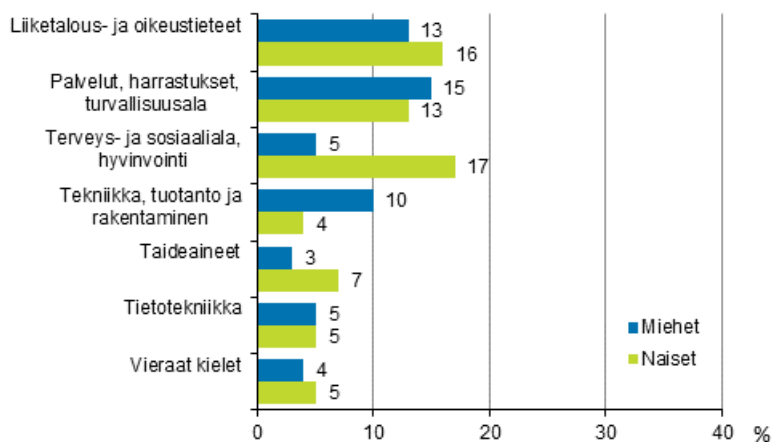

Aikuiskoulutukseen osallistuminen 2017

Aikuiskoulutuksessa opiskellaan liiketaloutta ja oikeustieteitä sekä palveluja, harrastuksia ja turvallisuusalaa

Liiketalous- ja oikeustieteet sekä palveluihin, harrastuksiin ja turvallisuusalaan liittyvät koulutukset olivat yleisimpiä aikuiskoulutuksen aiheita. Näihin aihealueisiin liittyvää koulutusta oli saanut 14 prosenttia 18–64-vuotiaista vuonna 2017. Tiedot käyvät ilmi Tilastokeskuksen Aikuiskoulutustutkimus 2017:sta.

Aikuiskoulutukseen osallistuminen koulutuksen sisällön ja sukupuolen mukaan 2017 (18–64-vuotias väestö), %

Huom! Mukana vain yleisimpiä sisältöalueita.

Liiketalous- ja oikeustieteitä opiskeli 18–64-vuotiaista naisista 16 prosenttia, miehistä 13 prosenttia. Suurimmat erot sukupuolten välillä olivat osallistumisessa naisvaltaisiin terveys- ja sosiaalialan koulutuksiin (naisten eduksi 12 prosenttiyksikköä) ja miesvaltaisiin tekniikan, tuotannon ja rakentamisen alan koulutuksiin (miesten eduksi 6 prosenttiyksikköä). Naiset suosivat myös taideaineiden kursseja miehiä useammin (liitetaulukko 1.).

Palkansaajien saaman henkilöstökoulutuksen suosituimmat aihealueet olivat samat kuin yleensä aikuiskoulutuksessa. Joka viides 18–64-vuotias palkansaaja, yhteensä noin 370 000 henkilöä, oli saanut vuonna 2017 liiketalous- ja oikeustieteellistä henkilöstökoulutusta. Palveluihin, harrastuksiin ja

turvallisuusalaan liittyvää koulutusta sai 260 000 palkansaajaa, ja terveydenhoitoalan koulutusta 229 000 palkansaajaa.

Harrastustavoitteisen (muu kuin työhön tai ammattiin liittyvä) aikuiskoulutuksen suosituin aihealue oli taideaineet, joita vuonna 2017 opiskeli 100 000 henkeä. Vieraita kieliä harrastustavoitteisesti opiskeli 80 000 ja liikuntaa ja urheilua 77 000 aikuista.

Ammattitaitoa kehittävää tai uraa edistävää koulutusta ilmoitti vuonna 2017 tarvitsevansa 42 prosenttia 18–64-vuotiaista. Eniten koulutustarvetta koettiin liiketalous- ja oikeustieteen koulutuksiin. Seuraavaksi yleisimpiä sisältöjä olivat terveys- ja sosiaali- sekä tekniikka.

Sisällys

1. Aikuiskoulutuksen sisältö	4
2. Henkilöstökoulutuksessa opiskellaan liiketaloutta ja oikeustieteitä.....	6
3. Harrastustavoitteisesti opiskellaan taideaineita.....	8
4. Koulutustarvetta koettiin eniten liiketalous- ja oikeustieteissä	10

Taulukot

Taulukko 1.1 Aikuiskoulutuksen sisältö vuosina 2012 ja 2017 (osuudet kursseista)	5
Taulukko 2.1 Henkilöstökoulutuksen sisältö vuosina 2012 ja 2017 (osuudet kursseista)	6
Taulukko 4.1 Ammatillinen aikuiskoulutustarve koulutussisällön mukaan vuonna 2017 (18–64-vuotias väestö, joka oli ilmaissut tarvitsevansa ammatillista lisäkoulutusta).....	11

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Aikuiskoulutukseen osallistuminen koulutuksen sisällön mukaan vuonna 2017 (18–64-vuotias ko. koulutukseen osallistunut väestö).....	12
Liitetaulukko 2. Työntekijän tukemaan aikuiskoulutukseen (henkilöstökoulutukseen) osallistuminen koulutuksen sisällön mukaan vuonna 2017 (18–64-vuotias ko. koulutukseen osallistuneet palkansaajat)	13
Liitetaulukko 3. Muuhun kuin työhön tai ammattiin liittyvään aikuiskoulutukseen osallistuminen koulutuksen sisällön mukaan vuonna 2017 (18–64-vuotias ko. koulutukseen osallistunut väestö, pl. opiskelijat ja varusmiehet).....	14

Kuviot

Kuvio 1.1 Aikuiskoulutuksen sisältö vuosina 2012 ja 2017 (18–64-vuotiaat koulutukseen osallistuneet).....	4
Kuvio 2.1 Henkilöstökoulutuksen sisältö sukupuolen mukaan vuonna 2017 (18–64-vuotiaat koulutukseen osallistuneet palkansaajat).....	6
Kuvio 3.1 Muu kuin työhön tai ammattiin liittyvän aikuiskoulutuksen sisältö vuosina 2012 ja 2017 (18–64-vuotiaat koulutukseen osallistuneet pl. opiskelijat ja varusmiehet).....	8
Kuvio 3.2 Muun kuin työhön tai ammattiin liittyvän aikuiskoulutuksen sisältö vuonna 2017 sukupuolen mukaan (18–64-vuotiaat koulutukseen osallistuneet pl. opiskelijat ja varusmiehet)	9
Kuvio 4.1 Ammatillinen aikuiskoulutustarve sukupuolen mukaan vuosina 2000, 2006, 2012 ja 2017 (18–64-vuotias väestö, pl. eläkeläiset ja ne opiskelijat, joilla ei ole työkokemusta).....	10
Kuvio 4.2 Ammatillinen aikuiskoulutustarve iän mukaan vuonna 2017 (18–64-vuotias väestö, pl. eläkeläiset ja ne opiskelijat, joilla ei ole työkokemusta).....	11

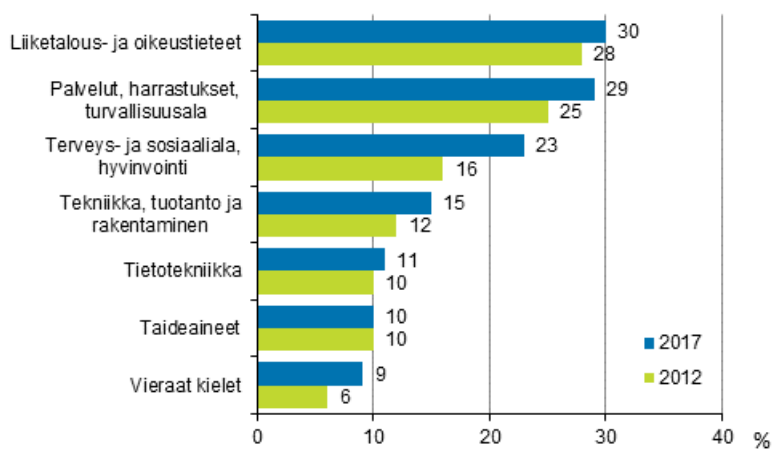
Laatuseloste: Aikuiskoulutukseen osallistuminen 2017.....	15
---	----

1. Aikuiskoulutuksen sisältö

Yleisimpiä aikuiskoulutuksen aiheita vuosina 2012 ja 2017 aikuiskoulutukseen osallistuneilla olivat liiketalous- ja oikeustieteet sekä palveluihin, harrastuksiin ja turvallisuusalaan liittyvät koulutukset (kuvio 1.1).

Lähes kaikilla koulutuksen sisältöaloilla on koulutukseen osallistuneiden osuus kasvanut jonkin verran, mutta suurin muutos on tapahtunut terveys-, sosiaalialan ja hyvinvoinnin koulutusten osuuksissa. Vuonna 2017 näihin aihealueisiin liittyvää koulutusta oli saanut lähes joka neljäs aikuiskoulutukseen osallistunut 18–64-vuotias, kun vuonna 2012 tällaista koulutusta oli saanut joka kuudes. Palveluiden, harrastusten ja turvallisuusalan koulutuksiin osallistuneiden osuudet ovat kasvaneet neljä prosenttiyksikköä vuodesta 2012.

Kuvio 1.1 Aikuiskoulutuksen sisältö vuosina 2012 ja 2017 (18–64-vuotiaat koulutukseen osallistuneet)

Huom! Mukana vain yleisimpiä sisältöalueita. Osuudet eivät summaudu 100 prosenttiin, koska vastaaja sai ilmoittaa useita eri koulutussisältöjä.

Tarkasteltaessa aikuiskoulutuksen sisältöjen jakautumista kurseittain, ei muutoksia ole viidessä vuodessa juurikaan tapahtunut (taulukko 1.1). Joka viides käyty aikuiskoulutuskurssi liittyi liiketalous- ja oikeustieteisiin ja lähes joka viides kurssi liittyi palveluihin, harrastuksiin ja turvallisuusalaan. Kolmanneksi yleisin aikuiskoulutuksen aihealue oli terveys- ja sosiaaliala (ml. hyvinvointi), jonka osuus oli 16 prosenttia kaikista käydyistä kursseista.

Vuosina 2012 ja 2017 lähes joka kymmenes käydyistä kursseista sisälsi opetusta liittyen tekniikkaan, tuotantoon ja rakentamiseen. Tietotekniikan ja taideaineiden prosenttiosuus kursseista on laskenut kahdeksasta kuuteen viidessä vuodessa. Vieraiden kielten osuus käydyistä kursseista on pysynyt ennallaan viidessä prosentissa.

Taulukko 1.1 Aikuiskoulutuksen sisältö vuosina 2012 ja 2017 (osuudet kursseista)

Koulutussisältö	2012	2017
	osuus %	osuus %
Liiketalous- ja oikeustieteet	23	21
Palvelut, harrastukset ja turvallisuusala	18	18
Terveys- ja sosiaali- ja hyvinvointi	14	16
Tekniikka, tuotanto ja rakentaminen	9	9
Tietotekniikka	8	6
Taideaineet	8	6
Vieraat kielet	5	5
Kasvatustieteet	4	3
Yhteiskunta- ja käyttäytymistieteet	3	3
Muut	8	13
Yhteensä	100	100

Liiketalous- ja oikeustieteiden koulutuksissa suurimmat sisältöalueet olivat johtamiseen ja hallintoihin (33 prosenttia aihealueen kursseista) ja työelämään (29 prosenttia aihealueen kursseista) liittyvät kurssit. Tukku- ja vähittäiskauppaan liittyi 12 prosenttia tämän aihealueen kursseista.

Palvelut, harrastukset ja turvallisuusalan koulutukset koostuivat työturvallisuutta sekä työsuojelua koskevista kursseista (26 prosenttia aihealueen kursseista) ja urheilu- sekä liikuntakursseista (24 prosenttia aihealueen kursseista). Myös turvallisuusala yleensä (18 prosenttia aihealueen kursseista) sekä liikenne- ja kuljetuspalvelut olivat keskeisiä aihealueen sisältöjä (13 prosenttia kursseista).

Terveys- ja sosiaalialan sekä hyvinvoinnin kursseista 47 prosenttia liittyi terveyden- ja sairaudenhoitoon ja lääketieteeseen 13 prosenttia. Sekä lastenhoitoa ja -kasvatusta että terapiaa ja kuntoutusta käsitteli 11 prosenttia aihealueen kursseista. Sosiaalihuoltoa ja ohjausta sisälsi 9 prosenttia tämän aihealueen kursseista.

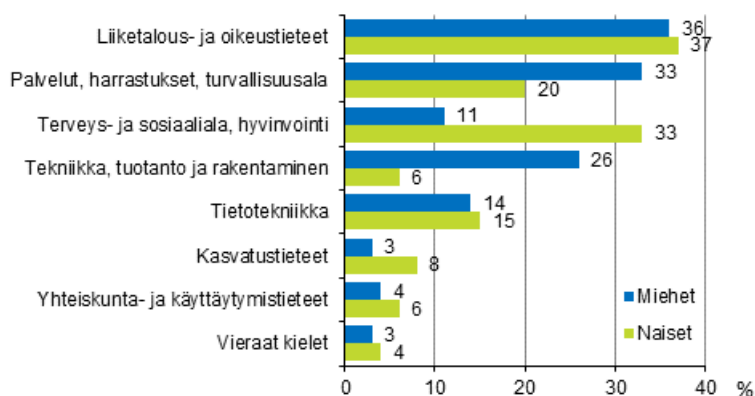
Tekniikan, tuotannon ja rakentamisen koulutukset liittyivät eniten elektroniikkaan ja automaatioon sekä rakennus- tai maanmittaustekniikkaan (19 ja 18 prosenttia tämän luokan kursseista).

2. Henkilöstökoulutuksessa opiskellaan liiketaloutta ja oikeustieteitä

Joka viides 18–64-vuotias palkansaaja, yhteensä noin 370 000 henkilöä, oli saanut vuonna 2017 liiketalous- ja oikeustieteellistä henkilöstökoulutusta. Palveluihin, harrastuksiin ja turvallisuusalaan liittyvää koulutusta sai 260 000 palkansaajaa, ja terveydenhoitoalan koulutusta 229 000 palkansaajaa. Tekniikkaa, tuotantoa ja rakentamista opiskeli työnantajan tukemana 150 000 palkansaajaa ja lähes yhtä moni tietotekniikkakoulutusta vuonna 2017.

Samat koulutuksen sisällöt kuin kaikessa aikuiskoulutuksessa, ovat miesten ja naisten keskuudessa suosittuja (kuvio 2.1). Suurimmat erot sukupuolten välillä ovat naisvaltaisissa terveys- ja sosiaali-alan sekä hyvinvoinnin koulutuksissa (ero 22 prosenttiyksikköä) sekä miesvaltaisissa tekniikan, tuotannon ja rakentamisen koulutuksissa (ero 20 prosenttiyksikköä). Myös palveluihin, harrastuksiin, turvallisuusalaan liittyvät koulutukset ovat miesten suosiossa (ero 13 prosenttiyksikköä).

Kuvio 2.1 Henkilöstökoulutuksen sisältö sukupuolen mukaan vuonna 2017 (18–64-vuotiaat koulutukseen osallistuneet palkansaajat)

Huom! Mukana vain yleisimpiä sisältöalueita. Osuudet eivät summaudu 100 prosenttiin, koska vastaaja sai ilmoittaa useita eri koulutussisältöjä.

Tarkasteltaessa henkilöstökoulutuksen sisältöjen jakautumista kurseittain, ovat muutokset vuosien 2012 ja 2017 välillä vähäisiä (taulukko 2.1). Lähes kaikkien aihealueiden kurssien osuudet ovat pysyneet ennallaan tai laskeneet yhdestä kahteen prosenttiyksikköä. Poikkeuksena on terveys-, sosiaali-alan ja hyvinvointiin liittyvien kurssien osuus, jossa kasvua on kaksi prosenttiyksikköä.

Taulukko 2.1 Henkilöstökoulutuksen sisältö vuosina 2012 ja 2017 (osuudet kurseista)

Koulutussisältö	2012 osuus %	2017 osuus %
Liiketaloustieteet ja oikeustieteet	29	27
Palvelut, harrastukset ja turvallisuusala	17	17
Terveys- ja sosiaali-alan, hyvinvointi	15	17
Tekniikka, tuotanto, rakentaminen	10	10
Tietotekniikka	10	9
Kasvatustieteet	4	4
Yhteiskunta- ja käyttäytymistieteet	3	3
Vieraat kielet	3	2
Taideaineet	3	1
Muut aineet yhteensä	6	10
Yhteensä	100	100

Liiketalous- ja oikeustieteiden koulutuksissa suurimmat sisältöalueet olivat johtamiseen ja hallintointiin (33 prosenttia aihealueen kursseista) ja työelämään (30 prosenttia aihealueen kursseista) liittyvät kurssit. Tukku- ja vähittäiskaupan kursseja oli 12 prosenttia.

Palvelut, harrastukset ja turvallisuusalan koulutukset koostuivat pitkälti työsuojelua ja työturvallisuutta koskevista kursseista (36 prosenttia aihealueen kursseista) sekä turvallisuusalan koulutuksista yleensä (24 prosenttia aihealueen kursseista). Urheilu- ja liikuntakurssien osuus tässä ryhmässä oli 7 prosenttia.

Terveys- ja sosiaalialan sekä hyvinvoinnin kursseista 48 prosenttia liittyi terveyden- ja sairaudenhoitoon. Lääketieteen kursseja näistä oli 16 prosenttia ja lastenhoitoon ja –kasvatukseen liittyviä kursseja 11 prosenttia.

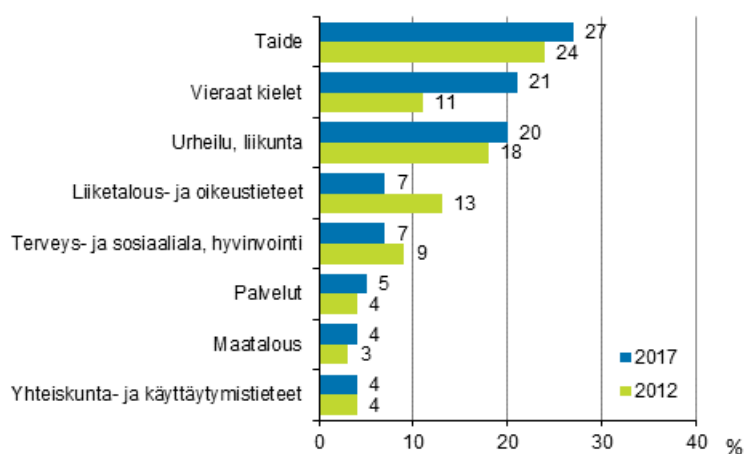
Tekniikan, tuotannon ja rakentamisen kursseista joka neljäs käsitteli elektroniikkaa ja tietotekniikkaa. Seuraavaksi yleisempiä koulutuksen sisältöjä olivat sähkö- ja energiatekniikka sekä rakennus- ja maanmittaustekniikka (16 ja 15 prosenttia luokan kursseista). Auto- ja kuljetusvälinetekniikkaan liittyi tämän luokan kursseista 13 prosenttia.

3. Harrastustavoitteisesti opiskellaan taideaineita

Suosituin harrastustavoitteisen aikuiskoulutuksen sisältö on jo pitkään ollut taideaineet. Niihin liittyvillä kursseilla oli ollut useampi kuin joka neljäs harrastustavoitteisessa koulutuksessa ollut 18–64-vuotias vuonna 2017. Vieraita kieliä opiskeli sekä ja urheilu- ja liikuntakursseille osallistui joka viides (kuvio 3.1).

Suurin muutos viidessä vuodessa on tapahtunut kielten opiskelussa, jossa kasvua oli 10 prosenttiyksikköä. Taideaineiden osuus kasvoi kolme prosenttiyksikköä. Eniten laskua oli liiketalous- ja oikeustieteen koulutukseen osallistumisessa, 6 prosenttiyksikköä. Tietotekniikkaan liittyvän koulutuksen sisällöt vähentyivät kolme prosenttiyksikköä viidessä vuodessa.

Kuvio 3.1 Muu kuin työhön tai ammattiin liittyvän aikuiskoulutuksen sisältö vuosina 2012 ja 2017 (18–64-vuotiaat koulutukseen osallistuneet pl. opiskelijat ja varusmiehet)

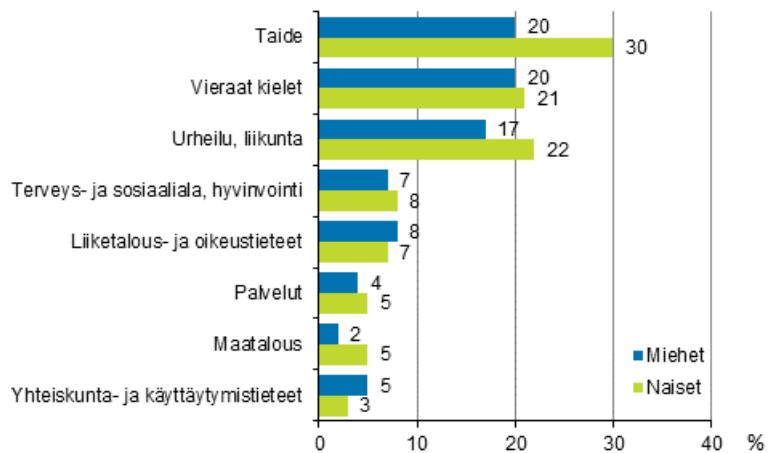
Huom! Mukana vain yleisimpiä sisältöalueita. Osuudet eivät summaudu 100 prosenttiin, koska vastaaja sai ilmoittaa useita eri koulutussisältöjä.

Vuonna 2017 harrastustavoitteisessa aikuiskoulutuksessa taideaineita opiskeli 100 000 henkeä (51 % musiikki/esittävät taiteet ja 33 % käsi- ja taidetyö), vieraita kieliä 80 000 ja liikuntaa ja urheilua puolestaan 77 000 aikuista.

Terveys- ja sosiaali- ja hyvinvointiin liittyvillä kursseilla opiskeli 29 000 henkeä ja lähes yhtä paljon opiskeli liiketalous- ja oikeustieteitä, noin 28 000 henkeä.

Taideaineet ovat erityisesti naisten suosiossa. Eroa sukupuolten välillä on näille kursseille osallistuneissa kymmenen prosenttiyksikköä naisten eduksi. Naiset harrastivat miehiä useammin myös urheilua ja liikuntaa (kuvio 3.2). Miehet ja naiset olivat lähes yhtä aktiivisia vieraiden kielten opiskelijoita.

Kuvio 3.2 Muun kuin työhön tai ammattiin liittyvän aikuiskoulutuksen sisältö vuonna 2017 sukupuolen mukaan (18–64-vuotiaat koulutukseen osallistuneet pl. opiskelijat ja varusmiehet)

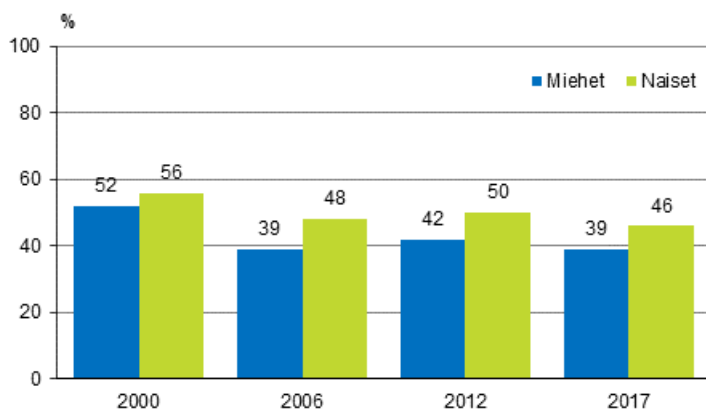
Huom! Osuudet eivät summaudu 100 prosenttiin, koska vastaaja sai ilmoittaa useita eri koulutussisältöjä.

4. Koulutustarvetta koettiin eniten liiketalous- ja oikeustieteissä

Noin neljä henkeä kymmenestä, eli 42 prosenttia, 18–64-vuotiaista suomalaisista katsoi tarvitsevansa ammattitaitoa kehittävää tai uraa edistävää koulutusta vuonna 2017. Ammatillinen aikuiskoulutustarve on jonkin verran laskenut viidessä vuodessa. Vuonna 2012 koulutustarvetta koki samasta ikäryhmästä vajaa puolet, eli 46 prosenttia. Ammatillinen aikuiskoulutustarve oli vielä selvästi suurempaa vuosituhatosen vaihteessa, jolloin useampi kuin joka toinen ilmoitti tarvitsevansa koulutusta.

Naiset kokivat tarvitsevansa ammattitaitoa kehittävää tai uraa edistävää koulutusta useammin kuin miehet (kuvio 4.1). Naisista ammatillista koulutustarvetta oli lähes joka toisella, miehistä noin neljällä kymmenestä. Naisten kokema ammatillinen aikuiskoulutustarve on ollut korkeammalla tasolla koko vuosituhatosen alun miehiin verrattuna. Molemmilla sukupuolilla tosin koulutustarve oli vähentynyt lähes yhtä paljon viiden vuoden takaisesta.

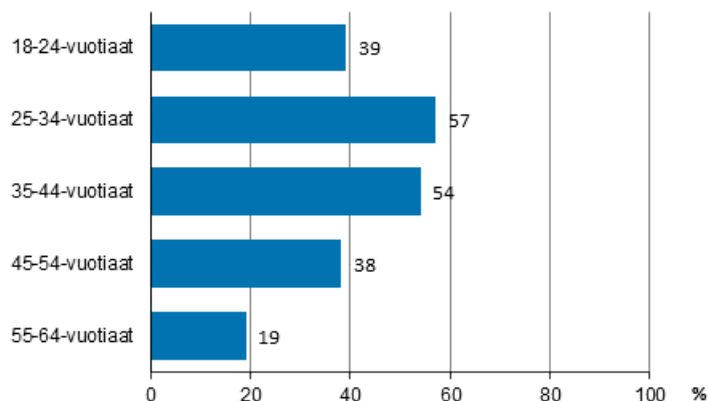
Kuvio 4.1 Ammatillinen aikuiskoulutustarve sukupuolen mukaan vuosina 2000, 2006, 2012 ja 2017 (18–64-vuotias väestö, pl. eläkeläiset ja ne opiskelijat, joilla ei ole työkokemusta)

Eniten ammatillista aikuiskoulutustarvetta vuonna 2017 kokivat 25–44-vuotiaat (kuvio 4.2). Heistä useampi kuin joka toinen ilmoitti tarvitsevansa lisäkoulutusta. Ammatillinen lisäkoulutustarve vähenee iän myötä jyrkästi. 45–54-vuotiaista koulutustarvetta koki enää harvempi kuin neljä henkeä kymmenestä ja vanhimmista 55–64-vuotiaista ainoastaan puolet tästä eli kaksi henkeä kymmenestä.

Erityisesti nuorimman ikäluokan kokema ammatillinen lisäkoulutustarve on vähentynyt rajusti viimeisen viiden vuoden aikana. Vuonna 2012 heistä vielä noin kuusi henkeä kymmenestä koki lisäkoulutustarvetta, vuonna 2017 ainoastaan neljä kymmenestä. Pudotusta oli siis noin 20 prosenttiyksikköä. Toisaalta myös vanhimman, 55–64-vuotiaiden, ikäluokan kokema koulutustarve väheni selvästi, noin kymmenellä prosenttiyksiköllä.

Kuvio 4.2 Ammatillinen aikuiskoulutustarve iän mukaan vuonna 2017 (18–64-vuotias väestö, pl. eläkeläiset ja ne opiskelijat, joilla ei ole työkokemusta)

Eniten ammatillista aikuiskoulutustarvetta koettiin liiketalous- ja oikeustieteiden aloilla, jota ilmoitti tarvitsevansa lähes kolmannes koulutustarpeensa ilmaiseista (taulukko 4.1). Seuraavaksi yleisimpiä sisältöjä olivat terveys- ja sosiaali- ja tekninen. Terveys- ja sosiaalialan koulutusta ilmoitti tarvitsevansa joka neljäs, ja tekniikan alan koulutusta joka viides ammatillista koulutusta tarvitsevista.

Taulukko 4.1 Ammatillinen aikuiskoulutustarve koulutussisällön mukaan vuonna 2017 (18–64-vuotias väestö, joka oli ilmaissut tarvitsevansa ammatillista lisäkoulutusta)

Koulutussisältö	%
Liiketaloustieteet ja oikeustieteet	30
Terveys- ja sosiaali- ja hyvinvointi	24
Tekniikka, tuotanto, rakentaminen	20
Palvelut, harrastukset ja turvallisuusala	16
Tietotekniikka	12
Yhteiskunta- ja käyttäytymistieteet	11
Vieraat kielet	9
Kasvatustieteet	5
Muut aineet yhteensä	11

1) Huom! Osuudet eivät summaudu 100 prosenttiin, koska vastaaja sai ilmoittaa 1-5 koulutussisältöä

Harrastuksiin tai vapaa-aikaan liittyen 18–64-vuotiaista suomalaisista ilmoitti tarvitsevansa koulutusta noin joka kolmas, eli 32 prosenttia. Määrä on hivenen alhaisempi kuin viisi vuotta aikaisemmin. Vuonna 2012 koulutustarvetta esiintyi 36 prosentilla vastaavasta ikäryhmästä.

Naiset kokivat tarvitsevansa harrastuksiin tai vapaa-aikaan liittyvää koulutusta useammin kuin miehet. Naisista koulutustarvetta esiintyi reilulla kolmanneksella (36 %), miehistä puolestaan reilulla neljänneksellä (28 %).

Harrastuksiin tai vapaa-aikaan liittyvää aikuiskoulutustarvetta esiintyi vuonna 2017 eniten 25–44-vuotiailla. Heistä noin neljä henkeä kymmenestä ilmoitti tarvitsevansa vapaa-aikaan tai harrastuksiin liittyvää koulutusta. Muilla ikäryhmillä koulutustarvetta ilmeni noin joka neljännellä.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Aikuiskoulutukseen osallistuminen koulutuksen sisällön mukaan vuonna 2017 (18–64-vuotias ko. koulutukseen osallistunut väestö)

Koulutuksen sisältö ¹⁾	Liiketalous- ja oikeustieteet	Palvelut, harrastukset, turvallisuusala	Terveys- ja sosiaali- ja hyvinvointi	Tekniikka, tuotanto ja rakentaminen	Tietotekniikka	Taide	Vieraat kielet	Osallistuneet yhteensä
	%	%	%	%	%	%	%	%
Ikä								
18–24-vuotiaat	15	28	21	18	2	9	13	63
25–34-vuotiaat	31	26	25	16	9	6	10	389
35–44-vuotiaat	34	31	23	15	14	11	9	408
45–54-vuotiaat	33	31	25	13	14	11	7	413
55–64-vuotiaat	30	27	17	12	12	15	11	314
Sukupuoli								
Miehet	29	34	11	24	12	6	9	682
Naiset	31	25	32	7	10	14	10	905
Sosioekonominen asema								
Maatalousyrittäjät	16
Muut yrittäjät	40	32	13	16	12	10	11	68
Ylemmät toimihenkilöt	39	21	16	15	20	13	10	488
Alemmat toimihenkilöt	38	26	36	10	13	7	8	481
Työntekijät	19	53	10	25	4	4	5	223
Opiskelijat	17	29	28	15	3	11	14	123
Eläkeläiset	5	23	15	2	8	42	28	39
Muu tai tuntematon	18	21	20	12	2	14	9	149
Koulutusaste								
Perusaste	19	33	15	16	8	7	18	125
Keskiaste	24	35	25	17	6	10	6	641
Korkea-aste	39	21	22	11	16	12	10	821
Kuntaryhmä								
Kaupunkimainen	33	28	23	14	12	9	11	1170
Taajaan asuttu	24	32	22	14	7	12	8	221
Maaseutumainen	21	30	18	17	8	14	4	196
Kaikki	30	29	22	15	11	10	9	1 587
Yhteensä (N)	477 153	456 815	356 245	230 233	173 371	163 938	149 701	1 584 069

1) Mukana vain yleisimpiä sisältöalueita. Osuudet eivät summaudu 100 prosenttiin, koska vastaaja sai ilmoittaa useita eri koulutussisältöjä.

Liitetaulukko 2. Työntäjän tukemaan aikuiskoulutukseen (henkilöstökoulutukseen) osallistuminen koulutuksen sisällön mukaan vuonna 2017 (18–64-vuotiaat ko. koulutukseen osallistuneet palkansaajat)

Koulutuksen sisältö ¹⁾	Liiketalous- ja oikeustieteet	Palvelut, harrastukset, turvallisuusala	Terveys- ja sosiaaliala, hyvinvointi	Tekniikka, tuotanto ja rakentaminen	Tietotekniikka	Kasvatustieteet	Yhteiskunta- ja käyttäytymistieteet	Vieraat kielet	Taide	Osallistuneiden yhteensä
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Ikä										
18–24-vuotiaat	18
25–34-vuotiaat	38	21	25	17	11	4	5	3	2	24
35–44-vuotiaat	39	24	22	16	19	6	6	3	4	28
45–54-vuotiaat	36	30	23	14	16	7	6	5	3	30
55–64-vuotiaat	36	25	19	14	15	6	4	2	1	21
Sukupuoli										
Miehet	36	33	11	26	14	3	4	4	2	47
Naiset	37	20	33	6	15	8	6	3	4	59
Sosioekonominen asema										
Ylemmät toimihenkilöt	42	14	14	15	22	10	9	5	5	44
Alemmat toimihenkilöt	40	22	37	10	14	4	3	4	2	42
Työntekijät	17	58	11	25	4	0	2	1	2	18
Muu tai tuntematon	19
Koulutusaste										
Perusaste	29	41	17	17	13	.	3	2	2	53
Keskiaste	28	38	24	18	9	3	2	3	2	39
Korkea-aste	44	15	23	13	19	8	8	5	3	62
Kuntaryhmä										
Kaupunkimainen	40	25	23	15	16	6	6	4	3	81
Taajaan asuttu	28	32	21	15	10	5	4	3	4	13
Maaseutumainen	25	28	21	19	12	4	3	1	3	11
Kaikki	37	26	23	15	15	5	5	4	3	1 072
Yhteensä (N)	367 713	260 699	228 521	152 322	146 796	54 422	51 869	36 601	28 392	1 004 131

1) Mukana vain yleisimpiä sisältöalueita. Osuudet eivät summaudu 100 prosenttiin, koska vastaaja sai ilmoittaa useita eri koulutussisältöjä.

Liitetaulukko 3. Muuhun kuin työhön tai ammattiin liittyvään aikuiskoulutukseen osallistuminen koulutuksen sisällön mukaan vuonna 2017 (18–64-vuotias ko. koulutukseen osallistunut väestö, pl. opiskelijat ja varusmiehet)

Koulutuksen sisältö ¹⁾	Taide	Vieraat kielet	Urheilu, liikunta	Terveys- ja sosiaali- ja hyvinvointi	Liiketalous- ja oikeustieteet	Palvelut	Maatalous	Yhteiskunta- ja käyttäytymistieteet	Osallistuneet yhteensä
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Ikä									
18–24-vuotiaat	8
25–34-vuotiaat	14	25	16	7	7	5	2	8	73
35–44-vuotiaat	24	19	23	10	10	5	8	3	117
45–54-vuotiaat	31	13	23	11	7	6	3	3	105
55–64-vuotiaat	41	27	18	3	4	4	3	1	114
Sukupuoli									
Miehet	20	20	17	7	8	4	2	5	125
Naiset	30	21	22	8	7	5	5	3	292
Sosioekonominen asema									
Maatalousyrittäjät	5
Muut yrittäjät	21
Ylemmät toimihenkilöt	32	20	21	9	6	5	4	3	143
Alemmat toimihenkilöt	20	17	26	8	5	4	3	6	125
Työntekijät	17	23	10	4	11	8	5	4	34
Eläkeläiset	44	33	21	7	3	3	9	.	33
Muu tai tuntematon	26	19	15	8	11	4	3	5	56
Koulutusaste									
Perusaste	20	25	9	9	22	4	.	3	27
Keskiaste	28	21	21	6	4	5	3	4	127
Korkea-aste	28	20	22	8	7	5	5	4	263
Kuntaryhmä									
Kaupunkimainen	25	23	20	8	8	5	4	5	298
Taajaan asuttu	27	22	21	7	9	5	2	3	56
Maaseutumainen	35	10	21	6	3	6	6	.	63
Kaikki	27	21	20	7	7	5	4	4	417
Yhteensä (N)	103 307	80 228	77 251	28 678	28 294	18 956	15 206	14 738	385 562

1) Mukana vain yleisimpiä sisältöalueita. Osuudet eivät summaudu 100 prosenttiin, koska vastaaja sai ilmoittaa useita eri koulutussisältöjä.

Laatuseloste: Aikuiskoulutukseen osallistuminen 2017

1. Tilastotietojen relevanssi

Aikuiskoulutustutkimus on otostutkimus, jonka avulla selvitetään aikuisväestön osallistumista aikuiskoulutukseen, saadun koulutuksen kestoa ja sisältöä. Lisäksi tietoa tuotetaan aikuisten itseopiskelusta, koulutushalukkuudesta ja -tarpeesta, osallistumisen ehdoista, aikuiskoulutusta koskevista käsityksistä sekä vieraiden kielten osaamisesta.

Tilastokeskus on toteuttanut yhteisrahoitteisesti opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa seitsemän aikuiskoulutukseen osallistumista kartoittavaa tutkimusta. Ensimmäisen aikuiskoulutustutkimuksen tiedot kerättiin vuonna 1980. Vuodesta 1990 lähtien tutkimus on tehty noin viiden vuoden välein vuosina 1990, 1995, 2000, 2006, 2012 ja 2017. Vuosien 2006, 2012 ja 2017 aikuiskoulutustutkimukset ovat osa EU:n aikuiskoulutustutkimusta, jota koordinoi Euroopan unionin tilastovirasto (Eurostat).

Aikuiskoulutustutkimus antaa valtakunnallisesti kattavan kuvan suomalaisen aikuisväestön opiskelusta. Tutkimuksen tärkeimmät indikaattorit (aikuiskoulutuksen osallistumisaste ja osallistuneiden määrä sekä saadun koulutuksen volyyymi) ovat vertailukelpoisia aikaisempiin aikuiskoulutustutkimuksiin nähden. Noin 30:ssä Euroopan maassa vuosina 2016–2017 toteutettu EU-aikuiskoulutustutkimus (*Adult Education Survey, EU-AES*) mahdollistaa keskeisten indikaattorien kansainvälisen vertailun.

Aikuiskoulutuksella tarkoitetaan ohjattujen oppimistilaisuuksien järjestämistä aikuisille.

Aikuiskoulutustutkimuksessa aikuiskoulutus on rajattu koulutusta antavan organisaation (oppilaitoksen, koulutusyrityksen tms. koulutuksen järjestäjän) perusteella. Annetun koulutuksen on oltava kestoltaan vähintään kuusi oppituntia. Aikuiskoulutukseen osallistumista selvitettiin tarkemmin haastattelua edeltävien 12 kuukauden viiteajanjaksolta.

Muut aikuiskoulutustutkimuksen keskeiset käsitteet ja määritelmät on esitetty tilaston kotisivuilla (www.tilastokeskus.fi/til/aku).

Tutkimuksen tuloksia käytetään valtakunnallisella tasolla muun muassa aikuiskoulutuksen kehittämisen, suunnittelun ja päätöksenteon pohjana sekä tieteellisissä tutkimuksissa. EU-aikuiskoulutustutkimuksen tiedonkeruulomakkeen kehittäminen tapahtuu Eurostatissa yhteistyössä EU-maiden asiantuntijoiden kanssa.

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Aikuiskoulutustutkimus on otantatutkimus. Tiedonkeruumenetelmänä vuonna 2017 oli yhdistelmäkeruu (mixed mode). Ensin vastaajille tarjottiin verkkovastaamismahdollisuutta (CAWI). Jos vastaaja ei suostunut tai pystynyt verkossa vastaamaan, pyrittiin häneltä saamaan käyntihaastattelu (CAPI).

Aikuiskoulutustutkimuksen otoksen pohjana on väestörekisterikopio, josta rajataan pois laitospöytäkirjat. Otantamenetelmänä on ositettu otanta. Suomen 18–64-vuotiasta väestöä kuvaava otoskehikko on ensin ositettu iän mukaan kolmeen ositteeseen ja lopullinen otos on poimittu käyttäen kussakin ositteessa systemaattista otantaa. Vuoden 2017 tutkimuksessa tehtiin lisäksi 65–69-vuotiaita koskeva erillisotos kansallisia tietotarpeita varten.

Aikuiskoulutustutkimus 2017 perusjoukkona olivat Suomessa pysyvästi asuvat 18–69-vuotiaat. Vuonna 2017 tutkimuksen otos oli 6 150 henkilöä. Keskeiset estimaatit julkaistaan kuitenkin koskien ikäluokkaa 18–64-vuotiaat. Tästä ikäluokasta on olemassa vertailukelpoista aikasarjatietoa aiemmilta tutkimuskerroilta.

Otoksen ylipeittoon lasketaan kuuluvaksi viimeisen rekisteripäivityksen jälkeen kuolleet, koko tutkimuksen referenssiajan aikana ulkomailla olleet ja laitospöytäkirjat. Vuoden 2017 aikuiskoulutustutkimuksen ylipeitto oli 76 henkilöä, yhteensä reilu prosentti otoksesta. Kun tutkimuksen brutto-otoksesta (6 150 henkilöä) poistetaan ylipeittoon kuuluvat 76 henkilöä, saadaan tutkimuksen lopulliseksi otokseksi 6 074 henkilöä.

Alipeiton muodostavat ne 18–69-vuotiaat, jotka ovat muuttaneet Suomeen rekisterin viimeisen päivittämisen jälkeen. Koska otoksen poiminnan ja tiedonkeruun välinen aika on suhteellisen lyhyt, ei alipeitto vaikuta olennaisesti otoksen ja sitä kautta tutkimuksen laatuun.

Tiedot kerättiin verkkovastaamisena (CAWI) ja tietokoneavusteisena käyntihaastatteluna (CAPI). Verkkovastausten osuus oli noin kaksi kolmannesta. Tilastokeskuksen koulutetut haastattelijat vastasivat käyntihaastatteluosuudesta. Haastattelut tehtiin huhti-kesäkuun aikana 2017. Kaikki otokseen kuuluneet henkilöt saivat ennen verkkolomakkeen avaamista tutkimusta käsittelevän kirjeen ja esitteen. Käyntihaastattelun keskimääräinen kesto oli noin 48 minuuttia ja verkkolomakkeen keskimääräinen täyttöaika noin 36 minuuttia.

Tutkimustuloksia (estimaatteja) laskettaessa käytetään painokertoimia, jotta tulokset saadaan vastaamaan koko 18–69-vuotiasta Suomessa asuvaa väestöä. Painokertoimet lasketaan kalibrointimenetelmällä. Tämä sekä vähentää kadosta aiheutuvaa harhaa että tehostaa estimointia.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Otostutkimuksilla saatujen tietojen luotettavuuteen vaikuttavat mittausvirheet, vastauskato sekä otannasta aiheutuva satunnaisvaihtelu. Mittausvirheitä voi syntyä siitä, että kysymyksiä voidaan ymmärtää ja tulkita eri tavoin tai että vastaajat jättävät kertomatta jotain. Mittausvirheitä pyritään vähentämään haastattelijakoulutuksen sekä lomakkeen testauksen avulla.

Tutkimuksen kato jaetaan yksikkö- ja erä- eli osittaiskatoon. Yksikkökato tarkoittaa, että otoshenkilöltä ei saada lainkaan haastattelua esimerkiksi kieltäytymisen tai tavoittamattomuuden takia. Yksikkökatoa voidaan korjata painokertoimien avulla. Eräkadolla taas tarkoitetaan kysymyskohtaista katoa. Tällöin haastattelu on saatu, mutta joissakin kysymyksissä esiintyy puutteita esimerkiksi haastattelun keskeytymisen tai vastaushaluttomuuden vuoksi.

Aikuiskoulutustutkimus 2017:n vastausosuus oli 56 prosenttia. Yksikkökadon kasvu on survey-tutkimusten suuri haaste. Aikuiskoulutustutkimuksessa vastausosuus laski vuoden 2012 tasosta 12 prosenttiyksikköä. Aikuiskoulutustutkimuksen vastausosuus laski selvästi myös vuodesta 1995 vuoteen 2006, kun taas vuodesta 2006 vuoteen 2012 vastausosuus hieman nousi. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Aikuiskoulutustutkimuksen vastausosuudet vuosina 1990, 1995, 2000, 2006, 2012 ja 2017

	Vastausosuus
Vuosi	%
1990	82
1995	82
2000	74
2006	65
2012	68
2017	56

Vuonna 2017 naiset osallistuivat tutkimukseen hiukan useammin kuin miehet. Samoin korkea-asteen koulutuksen saaneiden ja maaseutumaisissa kunnissa asuvien osallistumisaktiivisuus oli muita väestöryhmiä suurempaa. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Aikuiskoulutustutkimus 2017:n vastausosuus, kato ja otoksen koko eräiden taustamuuttujien mukaan (18–69-vuotiaat)

	Vastaus- osuus	Kato	Otos
	%	%	n
Sukupuoli			
Mies	54	46	3 055
Nainen	58	42	3 019
Ikä			
18–24-vuotiaat	49	51	340
25–34-vuotiaat	52	48	1 316
35–44-vuotiaat	56	44	1 240
45–54-vuotiaat	56	44	1 376
55–64-vuotiaat	60	40	1 411
65–69-vuotiaat	63	37	391
Koulutusaste			
Perusaste	44	56	1 093
Keskiaste	54	46	2 869
Korkea-aste	66	34	2 112
Kuntaryhmä			
Kaupunkimainen	55	45	4 389
Taajaan asuttu	57	43	889
Maaseutumainen	63	37	796
Yhteensä	56	44	6 074

Korkeasti koulutetut, yli 55-vuotiaat sekä maaseutumaisissa kunnissa asuvat ovat hieman yliedustettuina haastateltujen joukossa. Nämä vinoumat tasoittuvat kuitenkin painokertoimien avulla. Tarkempi katoanalyysi löytyy tutkimuksen perusraportista, joka ilmestyy joulukuussa 2018.

Osittaiskato kuvaa haastattelulomakkeen toimivuutta ja laatua. Suuri "*Ei osaa sanoa*" -vastausten osuus tietyn kysymyksen kohdalla kertoo joko kysymyksen vaikeaselkoisuudesta tai vastaajan vastaushaluttomuudesta. Aikuiskoulutustutkimuksen osittaiskato on verrattain pientä, kysymyskohtainen "*EOS*" -vastausten määrä on yleensä alle kaksi prosenttia. Osittaiskato nousee yli kymmenen prosentin vain muutamassa kysymyksessä. Osittaiskato ei aiheuta ongelmia tulosten luotettavuudelle.

Otannasta aiheutuvalla satunnaisvaihtelulla tarkoitetaan sitä, että eri otoksista lasketut luvut poikkeavat jonkin verran toisistaan. Tätä satunnaisvaihtelua arvioidaan keskivirheellä. Keskivirhe ilmaisee sen, kuinka tiiviisti havainnot ovat keskittyneet otoskeskiarvon ympärille. Otoskoko ja muuttujien arvojen vaihtelu vaikuttavat keskivirheen suuruuteen. Keskivirheen avulla muuttujan estimaatille voidaan laskea luottamusväli, joka ilmaisee muuttujan arvon sijoittumisen tietyllä todennäköisyydellä kyseiselle välille.

$(1-a) \cdot 100$ %:n luottamusvälillä tarkoitetaan suljettua väliä, jolla parametrin oikea arvo on todennäköisyydellä $(1-a) \cdot 100$. 95 prosentin luottamusväliä vastaava *ta* arvo on 1,96.

Aikuiskoulutustutkimuksen keskeisille estimaateille lasketut keskivirheet ja luottamusvälit on esitetty sukupuolen mukaan taulukossa 3.

Taulukko 3. Eri aikuiskoulutusmuotojen osallistumisasteiden estimaatit, keskivirheet ja 95 %:n luottamusvälit sukupuolen mukaan (Aikuiskoulutustutkimus 2017, 18–64-vuotias väestö)

	n	Osallistumisaste, (%)	Keskivirhe	Luottamusväli, (%-yksikköä)
Aikuiskoulutus				
Miehet	1 551	43	1,26	± 2,47
Naiset	1 618	54	1,24	± 2,43
Koko väestö (18–64-vuotiaat)	3 169	48	0,89	± 1,74
Työhön tai ammattiin liittyvä aikuiskoulutus				
Miehet	1 271	44	1,39	± 2,72
Naiset	1 256	53	1,41	± 2,76
Työvoima (18–64-vuotiaat)	2 527	48	0,99	± 1,95
Henkilöstökoulutus				
Miehet	950	49	1,62	± 3,18
Naiset	1 016	58	1,55	± 3,04
Palkansaaajat (18–64-vuotiaat)	1966	53	1,13	± 2,21
Muu kuin työhön tai ammattiin liittyvä aikuiskoulutus				
Miehet	1 426	9	0,76	± 1,49
Naiset	1 471	19	1,02	± 2,00
Koko väestö (18–64-vuotias väestö, pl. opiskelijat ja varusmiehet)	2 897	14	0,64	± 1,26

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Aikuiskoulutustutkimus tehdään noin viiden vuoden välein. Ensimmäinen aikuiskoulutustutkimus tehtiin Tilastokeskuksessa vuonna 1980 ja tämän jälkeen se on tehty vuosina 1990, 1995, 2000, 2006, 2012 ja 2017. Seuraava aikuiskoulutustutkimus tehdään vuonna 2022.

Vuonna 2017 aikuiskoulutustutkimuksen verkkotiedonkeruun vastaamisaika oli tammi-kesäkuussa ja käyntihaastattelut tehtiin huhti- ja kesäkuussa. Aikuiskoulutukseen osallistumista selvitettiin haastattelua edeltävien 12 kuukauden ajalta.

Aikuiskoulutustutkimuksen ennakkotiedot julkaistaan tutkimusvuotta seuraavana vuotena. Lopulliset tiedot julkaistaan perusraportissa tutkimusvuotta seuraavan tai sitä seuraavan vuoden aikana.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Aikuiskoulutustutkimus 2017:n perusraportti (*Osallistuminen aikuiskoulutukseen 2017*) julkaistaan joulukuussa 2018.

Tämän lisäksi tutkimuksen tuloksia julkaistaan tilaston kotisivuilla (www.tilastokeskus.fi/til/aku). Samasta osoitteesta ovat saatavilla myös tilaston kuvaus, aikaisemmat laatu- ja menetelmäselosteet sekä käytetyt luokitukset.

Tietoa käytetyistä käsitteistä löytyy Tilastokeskuksen käsitteetietokannasta ja tutkimuksen perusraportista. Käytetyt luokitukset löytyvät Tilastokeskuksen Internet-sivuilta ja tutkimuksen perusraportista.

Aikuiskoulutustutkimuksen tutkimusaineisto on käytettävissä tutkimustarkoituksiin käyttö lupaa ja tutkimussuunnitelmaa vastaan. Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti yliopisto- ja korkeakoulututkijat saavat aineiston käyttöönsä veloitusetta. Toimintaohjeet aineiston

käyttöluvan hakemiseksi löytyvät Tilastokeskuksen Internet-sivuilta (<http://tilastokeskus.fi/meta/tietosuoja/kayttolupa.html>).

6. Tilaston vertailukelpoisuus

Suomalaisten aikuiskoulutukseen osallistumisesta on Tilastokeskuksessa saatavilla tietoa vuosilta 1980, 1990, 1995, 2000, 2006, 2012 ja 2017. Osallistumista kuvaavista indikaattoreista vertailukelpoisia vuoteen 1980 ovat osallistuminen aikuiskoulutukseen, osallistuminen työhön tai ammattiin liittyvään aikuiskoulutukseen sekä osallistuminen muuhun kuin työhön tai ammattiin liittyvään (yleissivistävään tai harrastustavoitteeseen) aikuiskoulutukseen. Osallistumisesta henkilöstökoulutukseen on aikasarjatietoja saatavilla vuodesta 1990 lähtien, samoin aikuiskoulutuksen ja sen eri muotojen volyyymistä (koulutuspäivät). Vuoden 2006 tutkimuksessa jouduttiin Eurooppalaisen aikuiskoulutustutkimuksen lomakkeen integroimisen vuoksi luopumaan itseopiskelun ja koulutuksen esteiden aikasarjoista.

Vuosien 2006, 2012 ja 2017 aikuiskoulutustutkimusten koulutuksen sisällön luokitus perustuu ISCED 2013 *Fields of Education Classification* -luokitukseen ja se poikkeaa jonkin verran vuoden 2000 Aikuiskoulutustutkimuksen koulutuksen sisällön luokituksesta.

Aikuiskoulutustutkimuksessa käytetyt luokitukset ovat: ikä, sukupuoli, koulutusaste (ISCED 2011), sosioekonomisen aseman luokitus 1989, maakunta, kuntaryhmä, ammattiluokitus 2010 (ISCO-08) sekä toimialaluokitus 2008.

7. Tietojen selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Tilastokeskus tuottaa vuosittain tietoa myös opiskelijoista ja tutkinnoista sekä tekee erillistä tilastoa mm. oppilaitosten aikuiskoulutuksesta. Nämä tiedot ovat rekisteripohjaisia, kun taas aikuiskoulutustutkimus on otantatutkimus. Kun ollaan kiinnostuneita eri koulutusorganisaatioiden antamasta koulutuksen määrästä ja koulutukseen osallistuneiden määrästä, suositellaan käytettävän em. tilastoja. Aikuiskoulutustutkimus antaa tietoja muun muassa aikuiskoulutukseen osallistumisesta (osuudet, määrät), saadun koulutuksen sisällöistä ja kestoista sekä aikuiskoulutusta koskevista asenteista.

Kansallisen Aikuiskoulutustutkimus 2017:n ja Suomea koskevan EU-AES-tutkimuksen (*Adult Education Survey*) tulokset poikkeavat jonkin verran toisistaan. Vaikka kansainvälisen AES-tutkimuksen Suomea koskevat tiedot perustuvat Aikuiskoulutustutkimus 2017:een, ovat aineistot joiltakin osin poikkeavia. Yhtenä keskeisenä erona on se, että EU-AES-aineisto perustuu 25–64-vuotiaisiin, mutta Suomen kansallisessa aikuiskoulutustutkimuksessa ovat mukana myös 18–24- sekä 65–69-vuotiaat.

Toinen ero koskee saadun koulutuksen jatkokysymyksiä ja niistä tehtyjä indikaattoreita. Kansallisessa aineistossa jatkokysymykset (muun muassa saadun koulutuksen sisältö, koulutuksen pituus ja sen rahoitus) on kysytty kaikista vastaajan käymistä kurseista, mutta Eurostatille tuotetussa kansainvälisesti vertailukelpoisessa aineistossa jatkokysymykset on kysytty vain vastaajan käymästä kahdesta satunnaisesti valitusta kurssista.

Aineistojen eroavaisuuksiin ollaan päädytty, jotta voidaan samanaikaisesti turvata sekä kansalliset tietotarpeet ja kansallisten aikasarjojen jatkuvuus että aikuiskoulutustutkimuksen kansainvälinen vertailukelpoisuus.

Kansainvälisen aikuiskoulutustutkimuksen (EU-AES) tuloksia on julkaistaan vuodesta 2017 lähtien muun muassa Euroopan tilastoviraston kotisivuilla (epp.eurostat.ec.europa.eu).

Lisätietoja

Helena Niemi 029 551 2488

Timo Ruuskanen 029 551 3620

Vastaava tilastojohtaja:

Jari Tarkoma

aikuiskoulutus.tilastot@tilastokeskus.fi

www.tilastokeskus.fi

Lähde: Aikuiskoulutukseen osallistuminen 2017, Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus
puh. 029 551 2220
www.tilastokeskus.fi

Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi

ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 2489-6918 (pdf)